

Lekcje pamięci

Przewodnik metodyczny po Starych Powązkach

Varsaviana

Warszawskie
Innowacje
Edukacyjno-Społeczne

Lekcje pamięci

Przewodnik metodyczny po Starych Powązkach

AUTORZY

Zbigniew Adamów-Bielkowicz
Maria Bryzgalska
Marta Gawryluk
Karol Gądzik
Małgorzata Langier
Tadeusz Petrażycki
Anna Reichert

ZDJĘCIA

Marzena Wszyńska

Varsaviana

Warszawskie
Innowacje
Edukacyjno-Społeczne

Towarzyski broni

Marta Gawryluk

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

1.2. Przebieg zajęć

1.3. Praca domowa

Bibliografia

Załącznik nr 1. Karta pracy

Załącznik nr 2. Odpowiedzi

Załącznik nr 3. Materiały do pocięcia

1.1. Cele ogólne i szczegółowe zajęć

ADRESAT ZAJĘĆ

Uczennice i uczniowie szkoły podstawowej klas VII oraz VIII.

CEL OGÓLNY ZAJĘĆ

Przybliżenie sylwetek żołnerek, zwłaszcza tych, które zostały pochowane na Starych Powązkach.

CEL SZCZEGÓŁOWY

Pogłębienie wiedzy historycznej o wojskowych organizacjach kobiecych i działalności wojskowej kobiet w XIX i XX wieku.

METODY I FORMY PRACY

dyskusja, praca indywidualna.

ŚRODKI I MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

karty pracy, wyszukiwarka internetowa w telefonie, podstawki pod karty pracy, długopisy/ołówki, krzyżówka, film.

SŁOWA KLUCZOWE

żołnierki, wojsko polskie, Ochotnicza Legia Kobiet, przysposobienie wojskowe kobiet.

CZAS TRWANIA

2 godziny lekcyjne oraz dodatkowo projekcja filmu.

1.2. Przebieg zajęć

1. Nauczycielka lub nauczyciel wyjaśniają uczennicom i uczniom, że zajęcia będą dotyczyć kobiet, które były żołnierzkami i zostały pochowane na Starych Powązkach. Można wstępnie zapowiedzieć, że podczas zajęć uczennice i uczniowie będą proszeni o uzupełnienie karty pracy. Warto przed rozpoczęciem zajęć rozdać karty pracy (*Załącznik nr 1*). Dodatkowo można przypomnieć o zachowaniu ciszy i spokoju na cmentarzu.
2. Zajęcia warto zacząć od wspólnej rozmowy z uczennicami i uczniami. Można ich zapytać, czy słyszeli o jakichś kobietach, które brały czynny udział w działaniach wojennych, np. podczas powstań narodowych. Jeśli tak, to czy potrafią wymienić nazwiska tych kobiet. Przykładowa odpowiedź: Emilia Plater, najślawniejsza kobieta biorąca udział w powstaniu listopadowym. Upamiętnił ją Adam Mickiewicz w utworze pt. *Śmierć pułkownika*.
3. Następnie nauczycielka lub nauczyciel proszą, aby uczennice i uczniowie wylosowali po jednej kartce (*Załącznik nr 3*) i żeby każdy głośno przeczytał informację o walczącej kobiecie. Uczennice i uczniowie zachowują te kartki, ponieważ będą potrzebne im do wykonania pracy domowej.
4. Nauczycielka lub nauczyciel proszą uczennice i uczniów o pomoc w lokalizacji grobów, tym samym należy poinformować wszystkich, że adres grobu zapisany jest najczęściej według schematu: numer kwatery, numer rzędu, numer grobu.

5. Pierwszym grobem, od którego należy rozpocząć spacer, jest nagrobek Julii Piwońskiej (155b-Pod Murem-1, 2-3). Przy grobie uczennice i uczniowie słuchają najważniejszych informacji z życia Julii Piwońskiej oraz uzupełniają puste miejsca w treści *zadania nr 1* w swoich kartach pracy. W tekście poniżej są to wyróżnione fragmenty.
6. Nauczycielka lub nauczyciel czytają informacje z życia Piwońskiej¹. Julia Halina Piwońska urodziła się w 1898 roku. Studiowała filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim, należała do *Polskiej Organizacji Wojskowej* (POW). POW² to tajna organizacja wojskowa powstała z inicjatywy Józefa Piłsudskiego w 1914 r., której jedną z głównych działalności był wywiad i dywersja. W Warszawie Piwońska wstąpiła do *Ochotniczej Legii Kobiet*. OLK³ to polska ochotnicza organizacja wojskowa utworzona we Lwowie w 1918 roku przez kobiety, pragnące walczyć o niepodległość Polski. Piwońska wzięła udział w walkach o Lwów i Wilno, a potem w wojnie polsko-bolszewickiej. Ranna w bitwie na przedmieściu Lwowa awansowała do stopnia porucznika OLK. We wrześniu 1939 r. razem z Władysławą Piechowską uzyskała akt powołania *Kobietych Batalionów* pomocniczej służby wojskowej. W czasie II wojny światowej należała do konspiracyjnych sił zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego (do Armii Krajowej, wcześniej był to Związek Walki Zbrojnej). Brała udział w powstaniu warszawskim, walcząc na Woli, Starym Mieście i w Śródmieściu. Po wojnie pracowała w Biurze Odbudowy Stolicy. Zmarła w 1974 roku. Pochowana jest w mogile zbiorowej uczestniczek Przysposobienia Wojskowego Kobiet – żołnierek Wojska Polskiego w obu wojnach światowych.
7. Nauczycielka lub nauczyciel wyjaśniają, że Przysposobienie Wojskowe Kobiet (PWK)⁴ to paramilitarna organizacja kobieca powstała w 1923 r. z inicjatywy członkiń dawnych organizacji takich jak Związek Strzelecki i Polska Organizacja Wojskowa. Powstała w miejsce rozwiązanej w tym samym roku Ochotniczej Legii Kobiet. Przed wybuchem II wojny światowej PWK miało w swoich szeregach ponad 47 tys. członkiń.
8. Przejście do kolejnego grobu Zofii Franio (kw. 150-4-31). Uczennice i uczniowie słuchają najważniejszych informacji o życiu Zofii Franio, uzupełniają puste miejsca w treści *zadania nr 2* w swoich kartach pracy. W tekście poniżej są to podkreślone fragmenty.
9. Nauczycielka lub nauczyciel czytają informacje z życia Franio⁵. Zofia Franio urodziła się w 1899 roku. Studiowała medycynę i otrzymała dyplom doktora wszech nauk lekarskich na Uniwersytecie Warszawskim. Służyła jako ochotniczka w Wojsku Polskim podczas wojny *polsko-bolszewickiej*, była instruktorką PWK (szkoliła drużyny ratownicze na wypadek wybuchu wojny). Prowadziła praktykę lekarską jako lekarz chorób wewnętrznych. W czasie II wojny światowej należała do konspiracyjnych sił zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego (AK wcześniej ZWZ), organizowała i dowodziła kobiecymi *patrolami sabotażowo-dywersyjnymi* i likwidacyjnymi, brała udział w zaplanowaniu oraz wykonaniu akcji „Wieniec” (akcja przeprowadzona z 7 na 8 października 1942 roku.), która była pierwszą dużą akcją Armii Krajowej skierowaną przeciwko transportowi niemieckiemu. Udało się wykoleić

- dwa parowozy, dwa wagony towarowe i jeden osobowy. Podczas powstania warszawskiego pracowała jako lekarka dla oddziałów powstańczych, na Woli kierowała żeńskim oddziałem saperek w Kobięcych Patrolach Minerskich, zajmującym się m.in. produkcją materiałów wybuchowych. Dnia 20 sierpnia 1944 roku dowodziła Kobięcymi Patrolami Minerskimi przy zdobywaniu budynku PAST-y (Polska Akcyjna Spółka Telefoniczna) przy ul. Zielnej 39, wykonując dwa wyłomy w murach. Po wojnie pracowała jako lekarz. Dnia 14 listopada 1946 roku została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa, czyli urząd organów bezpieczeństwa państwa funkcjonujący w okresie stalinizmu w latach 1944-1956. Została skazana na dwanaście lat więzienia. Wypuszczono ją po dziesięciu latach. Po wyjściu na wolność pracowała w Liceum Medycznym nr 4, aż do przejścia na emeryturę. Została uhonorowana przez izraelski Instytut Yad Waszem tytułem *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata*, za opiekę nad kilkoma osobami pochodzenia żydowskiego podczas okupacji. Zmarła w 1978 roku.
- 10.** Po ukończeniu ćwiczenia nauczycielka lub nauczyciel pytają uczennice i uczniów, czy znają inne osoby, które zostały uhonorowane tytułem Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata. Przykładowa odpowiedź: Jan i Antonina Żabińscy (dyrektor wraz z żoną warszawskiego ZOO), Władysław Bartoszewski, Jan Karski, Irena Sendlerowa.
- 11.** Przejście do następnego grobu Jadwigi Podgórskiej (kw. 241-4-11). Przy grobie uczennice i uczniowie słuchają najważniejszych informacji z życia Jadwigi Podgórskiej oraz uzupełniają treść *zadania nr 3* w swoich kartach pracy.
- 12.** Nauczycielka lub nauczyciel czytają informacje z życia Podgórskiej⁶: Jadwiga Podgórska urodziła się w 1885 roku. Ukończyła gimnazjum w Moskwie, gdzie należała do „Zet”, czyli konspiracyjnej *organizacji polskiej* młodzieży akademickiej działającej w trzech zaborach. Ukończyła wydział chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim i prawie całe swoje życie pracowała w Państwowym Zakładzie Higieny. Jako dziewiętnastolatka wytwarzała materiały wybuchowe dla członków POW (Polska Organizacja Wojskowa) w Lublinie. Podczas I wojny światowej służyła jako *sanitariuszka*, podczas wojny polsko-ukraińskiej uczestniczyła w obronie Lwowa jako członkini OLK (Ochotnicza Legia Kobiet). W czasie II wojny światowej za pomoc polskiej *konspiracji* została aresztowana i trafiła do niemieckiego więzienia. Zmarła w 1948 roku.
- 13.** Osoba prowadząca pyta uczennice i uczniów, czy wiedzą, na czym polega służba sanitariuszki. Czy sanitariuszka w wojsku jest żołnierką? Uczennice i uczniowie próbują samodzielnie odpowiedzieć na te pytania, a potem mogą sprawdzić odpowiedzi w wyszukiwarce internetowej. Przykładowa odpowiedź: sanitariuszka⁷ to pielęgniarka zwłaszcza zatrudniona w pogotowiu ratunkowym lub żołnierka udzielająca pierwszej pomocy rannym w czasie działań wojennych.
- 14.** Kolejnym punktem spaceru jest grób Stefanii Kudelskiej (kw. 329 mogiła symboliczna). Przy grobie uczennice i uczniowie słuchają najważniejszych informacji z życia Stefanii Kudelskiej i uzupełniają treść *zadania nr 4* w swoich kartach pracy.

- 15.** Nauczycielka lub nauczyciel czytają informacje z życia Kudelskiej⁸. Stefania Kudelska urodziła się w 1890 roku. Studiowała na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W wieku dwudziestu trzech lat została kierowniczką sekcji w Kole Kobiet Związku Strzeleckiego, a rok później przydzielono ją do oddziału wywiadu 1 Pułku Strzelców Józefa Piłsudskiego. Była działaczką Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), w 1920 r. została oficerką wywiadu 12 Dywizji Piechoty. Była współzałożycielką i instruktorką Przysposobienia Wojskowego Kobiet (PWK). W 1935 r. została *senatorką*, a w 1938 r. *posłanką*. We wrześniu 1939 r. uczestniczyła w obronie Lwowa w szeregach ochotniczego kobiecego batalionu pomocniczej służby wojskowej. W czasie okupacji służyła w Wojskowej Służbie Kobiet, pracowała w Radzie Głównej Opiekuńczej i jako referentka w Szefostwie Wojskowej Służby Kobiet (Armia Krajowa). Brała udział w *powstaniu warszawskim* na Starym Mieście. Zginęła podczas bombardowania przy ul. Leszno w 1944 roku. Grób na Powązkach jest symboliczną mogiłą. Była odznaczona czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Srebrnym Orderem Virtuti Militari.
- 16.** Warto zapytać uczennice i uczniów, czy wiedzą, na czym polega praca w wywiadzie wojskowym? Przykładowa odpowiedź: praca w wywiadzie wojskowym polega na zdobywaniu tajnych informacji z zakresu wojskowości, polityki i gospodarki innych państw⁹.
- 17.** Można także zapytać, czy wszyscy wiedzą, czym jest szpiegostwo? Przykładowa odpowiedź: przestępstwo polegające na przekazywaniu organom obcego państwa wiadomości, dokumentów stanowiących tajemnicę państwową lub wojskową.
- 18.** Dodatkowo można wszystkich zapytać, czy wiedzą czym jest kontrwywiad? Przykładowa odpowiedź: działalność zmierzająca do zwalczania szpiegostwa, akcji dywersyjnych i sabotażowych, mająca na celu ochronę tajemnicy państwowej, wojskowej, gospodarczej przed obcym wywiadem¹⁰.
- 19.** Można jeszcze zadać dodatkowe pytania, czy uczennice i uczniowie wiedzą, co to jest dywersja? Przykładowa odpowiedź: w czasie wojny działanie na terytorium nieprzyjaciela dążące do dezorganizacji systemu dowodzenia w celu uniemożliwienia jego zamiarów¹¹.
- 20.** Jako ostatnie pytanie można zadać, czy wszyscy wiedzą, co to jest sabotaż? Przykładowa odpowiedź: dezorganizowanie pracy przez jej umyślne niewykonanie lub wykonywanie wadliwe, a także przez uszkodzenie i niszczenie zakładów oraz urządzeń o znaczeniu gospodarczym¹².
- 21.** Następnie należy kierować się do grobu Aleksandry Piłsudskiej (kw. 6-5-29). Przy grobie uczniowie słuchają najważniejszych informacji z życia Piłsudskiej oraz uzupełniają treść *zadania nr 5* w swoich kartach pracy.
- 22.** Nauczycielka lub nauczyciel czytają informacje z życia Piłsudskiej¹³. Aleksandra Piłsudska urodziła się w 1882 roku. Studiowała na Uniwersytecie Łatającym, brała udział w słynnej manifestacji na pl. Grzybowskim w listopadzie 1904 r., podczas której padły pierwsze strzały w Warszawie od czasów powstania styczniowego. Należała do

Organizacji Bojowej PPS i brała w niej udział w brawurowych akcjach. Współpracowała ze *Związkiem Strzeleckim* oraz współtworzyła Towarzystwo Opieki nad Więźniami Politycznymi. Po wybuchu I wojny światowej wstąpiła do *Legionów Polskich* i została przydzielona do oddziału wywiadowczo-kurierskiego I Brygady Legionów Polskich oraz była komendantką kurierek legionowych. Działała również w Polskiej Organizacji Wojskowej, za co w listopadzie 1915 r. została aresztowana przez Niemców. Po uwolnieniu pracowała w POW jako wywiadowczyni i *kurierka materiałów wybuchowych*. Jako żona Naczelnika Państwa i marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, działała dobroczynnie na rzecz sierot, rodzin wojskowych, bezdomnych, młodzieży, a także kombatantów. Po wybuchu II wojny światowej dotarła z córkami do Londynu. Tam zmarła w 1963 roku. Jej prochy złożono w grobowcu rodzinnym w 1992 roku.

- 23.** Jako ostatni punkt spaceru nauczycielka lub nauczyciel informują uczennice i uczniów o konieczności obejrzenia filmu (w domu lub w szkole) o Jadwidze Piłsudskiej-Jaraczewskiej, córce Aleksandry i Józefa Piłsudskich <https://vod.tvp.pl/video/notacje,jadwigapilsudskajaraczewska-kiedy-zaczalam-latac,1177070>.
- 24.** Ostatnie zadanie do wykonania podczas spaceru, to samodzielnie rozwiązanie przez uczennice i uczniów krzyżówki z *zadania nr 6*.

1.3. Praca domowa

Każda uczennica i uczeń mają za zadanie przygotować hipotetyczny wywiad z bohaterką, której nazwisko wylosowali na kartce. Wywiad powinien składać się z pięciu pytań i pięciu odpowiedzi na te pytania.

Bibliografia

1. <https://www.encyklopedia.pwn.pl>
2. *Miesięcznik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Biuletyn Informacyjny*, lipiec 2020 rok XXX nr 07 (361).
3. <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy>
4. <https://www.wikipedia.pl>
5. https://zawacka.pl/uploads/katalog_pwk_www.pdf
6. <https://zolnierze-niepodleglosci.pl/%C5%BCo%C5%82nierz/226318/>

Przypisy

- 1 <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/julia-piwonska,35010.html>
- 2 <https://www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polska-Organizacja-Wojskowa>
- 3 https://pl.wikipedia.org/wiki/Ochotnicza_Legia_Kobiet
- 4 https://pl.wikipedia.org/wiki/Przysposobienie_Wojskowe_Kobiet
- 5 <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/zofia-franio,822.html>
- 6 https://pl.wikipedia.org/wiki/Jadwiga_Podg%C3%B3rska
- 7 <https://sjp.pwn.pl/sjp/sanitariusz;2574821.html>
- 8 <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/stefania-kudelska,25429.html>
- 9 <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/>
- 10 [https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/dywiersja;4008092.html](https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/kontrwywiad;4008844.html>wywiad;3999161.html11 <a href=)
- 12 <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/sabotaz;3970922.html>
- 13 <https://zolnierze-niepodleglosci.pl/%C5%BCo%C5%82nierz/226318/>

*Załącznik nr 1.***Karta pracy****ZADANIE NR 1.**

Julia Halina Piwońska urodziła się w 1898 roku, studiowała filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim, należała do (POW). POW to tajna organizacja wojskowa powstała z inicjatywy Józefa Piłsudskiego w 1914 r., której jedną z głównych działalności był wywiad i dywersja. W Warszawie Piwońska wstąpiła do (OLK). OLK to polska ochotnicza organizacja wojskowa utworzona we Lwowie w 1918 przez kobiety, pragnące walczyć o niepodległość Polski. Wzięła udział w walkach o Lwów i Wilno, a potem w wojnie polsko-bolszewickiej. Ranna w bitwie na przedmieściu Lwowa, została awansowana do stopnia porucznika OLK. We wrześniu 1939 r. razem z Władysławą Piechowską uzyskała akt powołania pomocniczej służby wojskowej. W czasie II wojny światowej należała do konspiracyjnych sił zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego (do Armii Krajowej, wcześniej był to Związek Walki Zbrojnej). Brała udział w powstaniu warszawskim walcząc na Woli, Starym Mieście i w Śródmieściu. Po wojnie pracowała w Biurze Odbudowy Stolicy. Zmarła w 1974 roku. Pochowana jest w mogile zbiorowej uczestniczek Przynależności Wojskowej Kobiet – żołnierek Wojska Polskiego w obu wojnach światowych.

ZADANIE NR 2.

Zofia Franio urodziła się w 1899 roku. Studiowała medycynę i otrzymała dyplom doktora wszech nauk lekarskich na Uniwersytecie Warszawskim. Służyła jako ochotniczka Wojsku Polskim podczas wojny, była instruktorką PWK (szkoliła drużyny ratownicze na wypadek wybuchu wojny). Prowadziła praktykę lekarską jako lekarz chorób wewnętrznych. W czasie II wojny światowej należała do konspiracyjnych sił zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego (AK wcześniej ZWZ), organizowała i dowodziła kobicymi i likwidacyjnymi, brała udział w zaplanowaniu i wykonaniu akcji „Wieniec” (akcja przeprowadzona z 7 na 8 października 1942 roku, była pierwszą dużą akcją Armii Krajowej skierowaną przeciwko transportowi niemieckiemu. Udało się wykoleić dwa parowozy, dwa wagony towarowe i jeden osobowy). Podczas powstania

warszawskiego pracowała jako lekarka dla oddziałów powstańczych na Woli, kierowała żeńskim oddziałem saperek w Kobietych Patrolach Minerskich, zajmującym się m.in. produkcją materiałów wybuchowych. Dnia 20 sierpnia 1944 roku dowodziła Kobięcymi Patrolami Minerskimi przy zdobywaniu budynku PAST-y przy ul. Zielnej 39, wykonując dwa wyłomy w murach. Po wojnie pracowała jako lekarz. Dnia 14 listopada 1946 roku została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa, czyli urząd organów bezpieczeństwa państwa funkcjonujący w okresie stalinizmu w latach 1944-1956. Została skazana na dwanaście lat więzienia. Wypuszczono ją po dziesięciu latach. Po wyjściu na wolność pracowała w Liceum Medycznym nr 4, aż do przejścia na emeryturę. Została uhonorowana przez izraelski Instytut Yad Waszem tytułem, za opiekę podczas okupacji nad kilkoma osobami pochodzenia żydowskiego. Zmarła w 1978 roku.

ZADANIE NR 3.

Jadwiga Podgórska urodziła się w 1885 roku. Ukończyła gimnazjum w Moskwie, gdzie należała do „Zet”, czyli konspiracyjnej, młodzieży akademickiej działającej w trzech zaborach. Ukończyła wydział chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim i prawie całe swoje życie pracowała w Państwowym Zakładzie Higieny. Jako dziewiętnastolatka wytwarzała materiały wybuchowe dla członków Polskiej Organizacji Wojskowej w Lublinie. Podczas I wojny światowej służyła jako, podczas wojny polsko-ukraińskiej uczestniczyła w obronie Lwowa jako członkini OLK (Ochotnicza Legia Kobiet). W czasie II wojny światowej za pomoc polskiej została aresztowana i trafiła do niemieckiego więzienia. Zmarła w 1948 roku.

ZADANIE NR 4.

Stefania Kudelska urodziła się w 1890 roku. Studiowała na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W wieku dwudziestu trzech lat została kierowniczką sekcji w Kole Kobiet Związku Strzeleckiego, a rok później przydzielono ją do oddziału wywiadu 1 Pułku Strzelców Józefa Piłsudskiego. Była działaczką Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), w 1920 r. została oficerką wywiadu 12 Dywizji Piechoty. Była współzałożycielką i instruktorką Przysposobienia Wojskowego Kobiet (PWK). W 1935 r. została, a w 1938 r. We wrześniu 1939 r. uczestniczyła w obronie Lwowa w szeregach ochotniczego kobiecego batalionu pomocniczej służby wojskowej. W czasie okupacji służyła w Wojskowej Służbie Kobiet, pracowała w Radzie Głównej

Opiekuńczej i jako referentka w Szefostwie Wojskowej Służby Kobiet (Armia Krajowa). Brała udział w na Starym Mieście. Zginęła podczas bombardowania przy ul. Leszno w 1944 roku. Grób na Powązkach jest symboliczną mogiłą. Była odznaczona czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz Srebrnym Orderem Virtuti Militari.

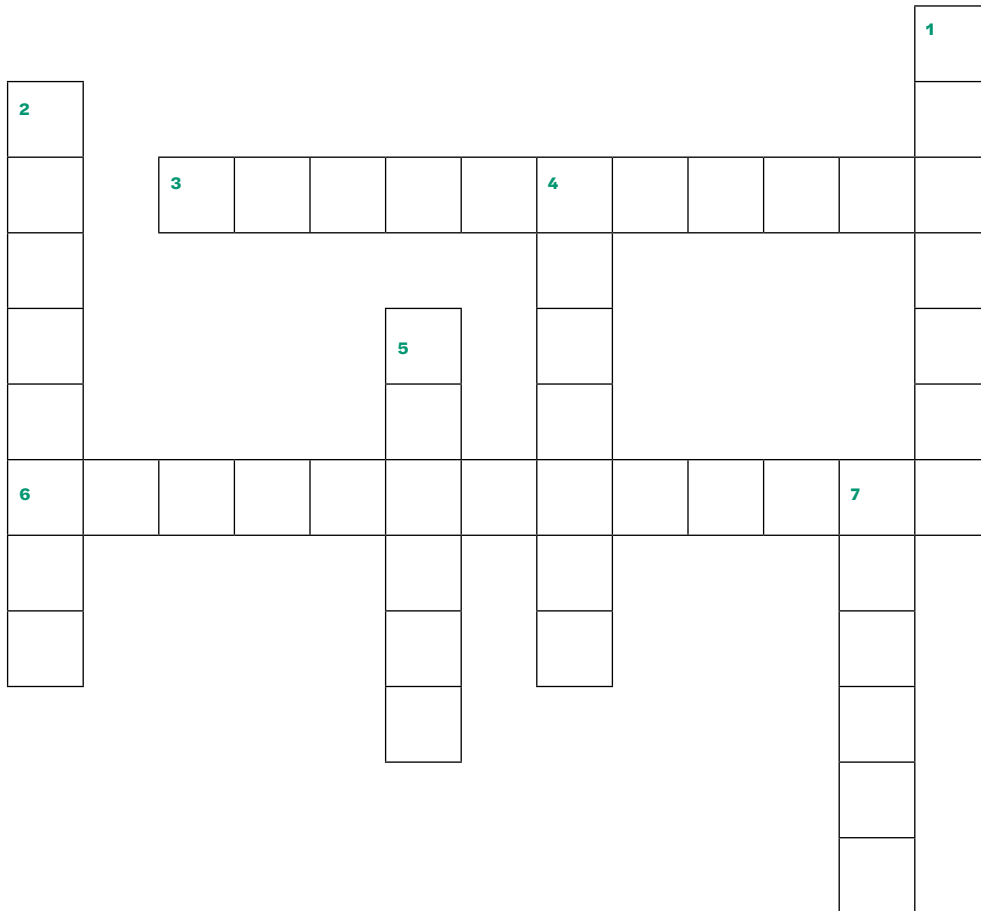
ZADANIE NR 5.

Aleksandra Piłsudska urodziła się w 1882 roku. Studiowała na Uniwersytecie Latającym, brała udział w słynnej manifestacji na pl. Grzybowskim w listopadzie 1904 r., podczas której padły pierwsze strzały w Warszawie od czasów powstania styczniowego. Należała do Organizacji Bojowej PPS i brała w niej udział w brawurowych akcjach. Współpracowała ze oraz współtworzyła Towarzystwo Opieki nad Więźniami Politycznymi. Po wybuchu I wojny światowej wstąpiła do i została przydzielona do oddziału wywiadowczo-kurierskiego I Brygady Legionów Polskich oraz była komendantką kurierek legionowych. Działała również w Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), za co w listopadzie 1915 r. została aresztowana przez Niemców. Po uwolnieniu pracowała w POW jako wywiadowczyni i Jako żona Naczelnika Państwa i marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, działała dobroczynnie na rzecz sierot, rodzin wojskowych, bezdomnych, młodzieży, a także kombatantów. Po wybuchu II wojny światowej dotarła z córkami do Londynu. Tam zmarła w 1963 roku. Jej prochy złożono w grobowcu rodzinnym w 1992 roku.

ZADANIE NR 6.

Rozwiąż krzyżówkę.

1. Imię córki Aleksandry Piłsudskiej.
2. Dezorganizacja systemu dowodzenia wroga.
3. Działalność do zwalczania szpiegostwa.
4. Pierwsza duża akcja Armii Krajowej przeprowadzona z 7 na 8 października 1942 roku.
5. Dowodziła Kobięcymi Patrolami Minerskimi.
6. Żołnierka udzielająca pierwszej pomocy rannym w czasie działań wojennych.
7. Przystosowanie Wojskowe paramilitarna organizacja kobieca z 1923 r.

Załącznik nr 2.

Odpowiedzi

1. JADWIGA.
2. DYWERSJA.
3. KONTRWYWIAD.
4. WIENIEC.
5. FRANIO.
6. SANITARIUSZKA.
7. KOBIET.

Załącznik nr 3.

Materialy do pocięcia

ALEKSANDRA ZAGÓRSKA	Podpułkownik Wojska Polskiego, organizatorka i komendantka Ochotniczej Legii Kobiet.
MARIA WITTEK	Pierwsza Polka w historii, która została mianowana na stopień generała.
JOANNA ŻUBR	Walczyła w wojnach napoleońskich, pierwsza kobieta odznaczona Virtuti Militari.
ELŻBIETA ZAWACKA	Kurierka w czasie II wojny światowej, jedyna kobieta cichociemna, druga w Polsce kobieta mianowana generałem.

HALINA SZWARC	Wybitna agentka wywiadu Armii Krajowej w okresie II wojny światowej.
WŁADYSŁAWA PIECHOWSKA	Twórczyni kobiecych organizacji wojskowych, uczestniczyła w wojnie polsko-bolszewickiej.
HELENA MARUSARZÓWNA	Tajna kurierka tatrzańska, żołnierka Armii Krajowej.
WŁADYSŁAWA MACIESZA	Kurierka wywiadu, senatorka IV kadencji.
WANDA GERTZ	W męskim przebraniu pod nazwiskiem Kazimierz Żuchowicz, pełniła służbę w I Brygadzie Legionów Polskich (1914-1916), a podczas II wojny światowej dowodziła Oddziałem AK „Dysk”.

<p>HALSZKA WASILEWSKA</p>	<p>Major Polskich Sił Zbrojnych, przeszła trzy wojny, Pawiak i obóz Ravensbruck.</p>
<p>JANINA KARASIÓWNA</p>	<p>Major Armii Krajowej, współzałożycielka Służby Zwycięstwu Polski.</p>
<p>STEFANIA PERZANOWSKA</p>	<p>Członkini Związku Walki Zbrojnej, Polskiej Organizacji Wojskowej i Ochotniczej Legii Kobiet. Uczestniczka walk o Warszawę w 1939 roku.</p>
<p>ZOFIA ŁAZOR</p>	<p>Działała w Szarych Szeregach, a potem w kompanii „Agat”. Brała udział w akcjach eliminacyjnych przedstawicieli niemieckiego terroru i w powstaniu warszawskim.</p>
<p>STANISŁAWA PALEOLOG</p>	<p>Uczestniczka czterech wojen, powstania warszawskiego, podpułkownik Wojska Polskiego.</p>

LEOPOLDYNA STAWECKA	Dowódczyni oddziałów Ochotniczej Legii Kobiet, porucznik Legionów Polskich.
HELENA GRABSKA	15-letnia szeregowca Ochotniczej Legii Kobiet, poległa na posterunku ochronnym, na Dworcu Kolejowym we Lwowie.
KRYSTYNA SKARBEK	Polska agentka brytyjskiej tajnej służby Kierownictwa Operacji Specjalnych.
JÓZEFA ROSTKOWSKA	Uczestniczka powstania listopadowego.
MARIA PIOTROWICZOWA	Uczestniczka powstania styczniowego.

<p>ANNA PUSTOWÓJTÓWNA</p>	<p>Uczestniczka powstania styczniowego, wojny francusko-pruskiej i Komuny Paryskiej (zrywu rewolucyjnego ludności Paryża w 1871 r.).</p>
<p>GRAŻYNA LIPIŃSKA</p>	<p>Żołnierka Legionów Polskich, Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Podpułkownik Wojska Polskiego.</p>
<p>IRENA TOMALAK</p>	<p>Żołnierka Armii Krajowej, szefowa służby kuryerskiej Sztabu Głównego Służby Zwycięstwu Polski, potem Związku Walki Zbrojnej.</p>

